

BRUSSEL in zijn vernieuwingstijd

Het probleem van de urbanisatie van Brussel schuilt vooral in de noodzakelijkheid waarin de hoofdstad zich bevindt, haar stedelijke structuur aan te passen aan de eisen van het moderne leven.

De wereldtentoonstelling van 1958 in plaats van, zoals sommigen voorspelden, een rem te zijn voor een evolutie die tijdens de laatste er voorafgaande jaren vrij snel voortschreed, heeft integendeel de hervormingsbeweging gestimuleerd, die zich nu blijft voltrekken.

Dit verschijnsel moet dus onontbeerlijk geleid en gecoördineerd worden in de zin van een rationele urbanisatie, maar dit moet gebeuren zonder horten en stoten en zonder inbreuk op de goede smaak, met dien verstande echter dat met de oude sleur gebroken wordt waar de stedelijke esthetiek dit veroorlooft of vereist.

Dit vraagstuk is niet eenvoudig als men bedenkt dat de hoofdstad naast haar sociale rol, die er in bestaat de belangen van haar inwoners te vrijwaren, terzelfder tijd het hoofd moet bieden aan andere eisen omdat zij tevens is de standplaats van talrijke organen van de gemeenschappelijke markt, het centrum van de administratieve bedrijvigheid, de handel, de financiën en de industrie van het land en een intellectueel, kultureel en

godsdiensstig uitstralingspunt. Ten einde aan deze noodwendigheden te voldoen spant de stad Brussel zich voor het ogenblik in om een groots opgevatte operatie te doen slagen, nl. de vernieuwing van de stad, een transformatie-operatie, die onontbeerlijk is om een aan de hedendaagse behoeften niet aangepaste stad van aanschijn te doen veranderen.

Het is hoofdzakelijk van dit vernieuwingswerk binnen de lanen van de kleine ring, zegge in wat de „pentagoon” genoemd wordt, dat hier sprake zal zijn

HET DEMOGRAFISCH PROBLEEM

Indien men de demografische evolutie van de Brusselse pentagoon sedert het begin van de eeuw overziet valt dadelijk de gestadige vermindering van het bevolkingscijfer op dat van 134.972 in 1900 gedaald is tot 64.533 op 31 december 1962.

De oorzaken van dit verschijnsel zijn veelvuldig: het bestaan van ongezonde zones, de onophoudelijke inrichting van gebouwen als kantoorgebouwen, de veroudering van het onroerend bezit, de moeilijkheden van het verkeer en het parkeren, het gebrek aan nieuwe wonin-

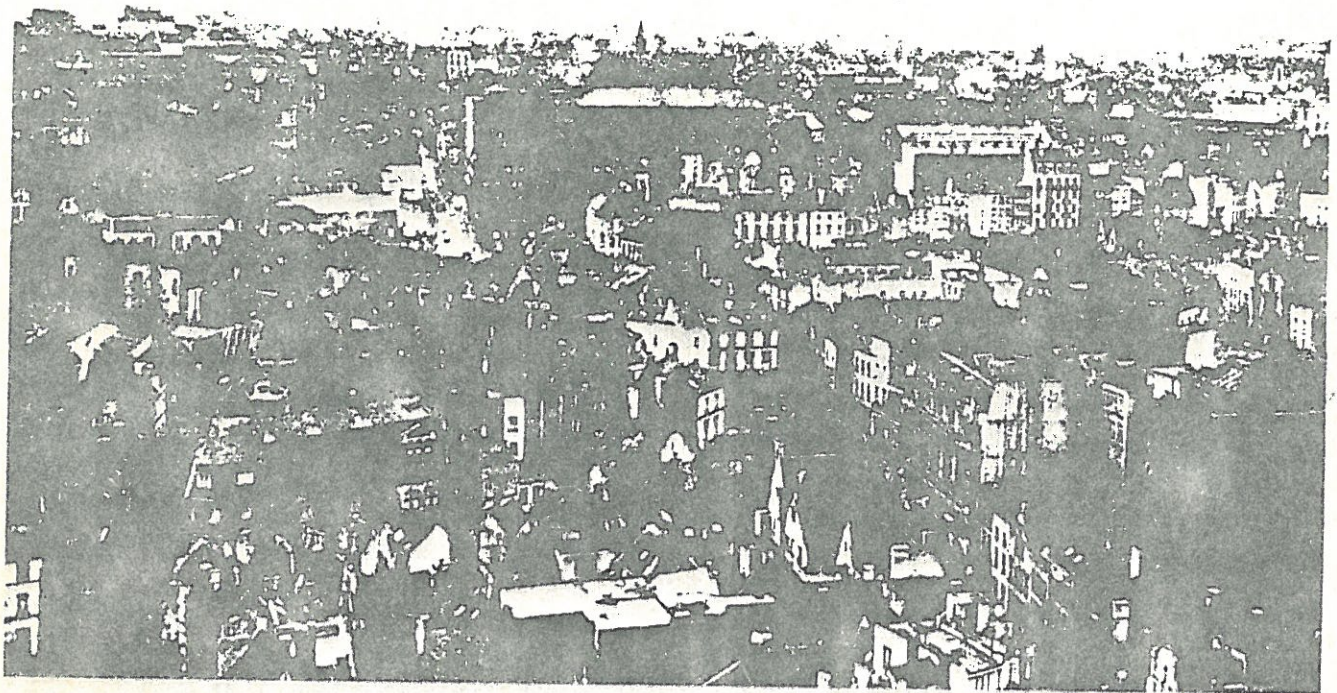

Fig. 1. — Gezicht op het Gerechtsplein en omstreken (vóór de bouw van het Albertina complex).

gen, de ontoereikendheid van de groenstroken, om maar de voornaamste te noemen.

Dit is trouwens kenmerkend voor alle oude wijken der grote steden waar het hoogste ontvolkingspercentage wordt vastgesteld, waar de veroudering van de bevolking het meest opvalt en waar het aantal personen die door de overheid moeten geholpen worden het grootst is.

Deze voor de levensbelangen van de hoofdstad schadelijke toestand is reeds verscheidene jaren de eerste bekommernis van de gemeentelijke autoriteiten.

De stad Brussel heeft, zich bewust van de noodzakelijkheid deze stand van zaken te verhelpen, een tiental jaar geleden besloten met de steun van de hoogste autoriteiten van het land in de eerste plaats te ijveren voor de uitschakeling van de ongezonde zones. De bestrijding van de krotten die, ingevolge een bezoek van Z.M. Koning Boudewijn aan een van de meest vervallen wijken van de hoofdstad, gepast opleefde was in werkelijkheid het uitgangspunt van de vernieuwing die voor het ogenblik door de stad Brussel wordt doorgevoerd.

In het verleden werd ongetwijfeld reeds saneringswerk verricht door de wegwerking van sloppen bij de uitvoering van grote werken en door de aanhechting van de aldus gewonnen grond aan de belendende eigendommen ten einde de nieuwbouw te stimuleren.

Daar de pogingen tot herverkaveling echter steeds op de belangen van de eigenaars waren gestuit kwam de stad tot het besef dat, zonder het wapen van de ont-eigening om reden van het algemeen nut te gebruiken, van een werkelijke vernieuwing nooit sprake zou zijn, inzonderheid in de wijken van de oude stad waar de percelen uitermate verbrokken zijn (fig. 1).

Enkel een vernieuwing, steunend op een ruimtelijke ordening van het grondgebied en niet alleen de ongezonde wijken behelzend maar de grenzen van deze ver overschrijdend, had enige kans om werkelijk resultaten op te leveren. Deze weg werd gevolgd.

Ten einde het probleem met kennis van zaken te kunnen bestuderen werd een stelselmatige prospectie van de stadskernen binnen de Brusselse pentagoon bevolen en met succes uitgevoerd.

Dit grootscheeps onderzoek naar de kwaliteit van de woningen, daarna aangevuld met een onderzoek van de gehele wijk van de Antwerpse steenweg, maakte het mogelijk een kaart op te maken met aanduiding van de plaatsen, waar de ongezonde zones gelegen waren en terzelfder tijd een idee gevend van de dringend te vernieuwen wijken en van de omvang van de nieuwbouw, waarmede de plaatselijke maatschappijen voor sociale woningen in het raam van de bestrijding der krotten dienden rekening te houden.

Zo ontstonden in de loop van de jongste jaren de volkswoningen van de „Foyer Bruxellois” in de Hoogstraat, de Badhuisstraat, de Miniemenstraat, de Meiboomstraat, en de Pottenbakkerstraat, zegge in totaal 450 woningen.

Eveneens op basis van de lessen die uit dit onderzoek getrokken werden, bouwde deze maatschappij een tweede blok in de wijk van de Pottenbakkerstraat en heeft zij een complex van verscheidene gebouwen opgetrokken in de wijk van de Papenvest.

de gebouwen in de Broekstraat, zomede uitbreidingen aan de noord- en de zuidkant van het huidig complex in de Hoogstraat, in totaal nog 800 nieuwe woningen.

Het werd echter spoedig duidelijk dat de bestrijding van de krotwoningen niet kon voortgezet worden met veronachtzaming van andere noodwendigheden voor de stad: het verkeer, de parkeer ruimte, de totstandbrenging van groenstroken, het gemeenschappelijk vervoer, het voorzien van scholen en andere voor het gemeenschapsleven nodige inrichtingen. In 1960 reeds zal de stad dan ook besluiten deze problemen te coördineren en haar actie te voeren met het dubbel doel, de krotwoningen te doen verdwijnen en de stad te vernieuwen.

Alzo bekeken ging het probleem de taak van de maatschappijen voor de bouw van volkswoningen, die tot het bouwen van woningen voor gezinnen met een bescheiden inkomen beperkt was, ver te buiten: de ondernomen vernieuwing moest ook de andere sectoren van ons economisch leven te goede komen.

Het werd dus nodig de inspanningen van de plaatselijke bouwmaatschappijen te

coördineren, die in het beperkte kader van de krottenbestrijding zelf de voor de bouw van nieuwe complexen nodige gronden onteigenden en, dient het gezegd te worden, verspreid werkten.

Nu is het de stad die de gebouwen onteigent en de grond voortverkoopt aan de bouwmaatschappijen volgens een vooropgesteld programma.

Deze nieuwe politiek maakt het mogelijk tot het maximum van de voordelen te profiteren, die de wet van 7 december 1953 tot regeling van de bestrijding der krotwoningen aan de gemeenten en de bouwmaatschappijen verleent: de stad onteigent krachtens artikel 11 van de wet en de plaatselijke bouwmaatschappijen bouwen, gebruik makend van de faciliteit die hun door artikel 8 van dezelfde wet verleend wordt.

Anderzijds diende de partikuliere sector voor deze nieuwe politiek gewonnen te worden; dat doet de stad nu door hem de vernieuwing van wijken of gedeelten van wijken voor te behouden.

Zo handelend, blijft Brussel trouwens volstrekt in zijn rol. Het zijn inderdaad de gemeentelijke autoriteiten die het best geplaatst zijn om de behoeften te kennen, de oplossingen voor vele problemen naar waarde te schatten, en zij zijn zelfs de enigen, die wettelijk kunnen voorzien in de noodwendigheden van plaatselijk belang.

OPRICHTING VAN EEN ACTIE- EN COÖRDINATIEBUREAU

Met het akkoord van de hogere overheid werd een actie- en coördinatiebureau, — met een kern van het schepencollege — opgericht waarin benevens de burgemeester zitting hebben, de schepenen van financiën, van openbare werken, van handel en van hygiëne alsmede de stadssecretaris en de hoofdingenieur-direkteur van de dienst voor openbare werken.

Een beperkte groep van ambtenaren, die wegens hun opleiding of functies bij deze actie rechtstreeks betrokken zijn, kreeg tot opdracht onder de leiding van dit bureau, het vernieuwingsprogram uit te werken, de taken te verdelen en te coördineren en toezicht te houden op de ambten van de administratie om wiens medewerking werd verzocht, zonder hen echter te onttrekken aan de diensten waartoe zij behoorden.

Al dit werk werd buiten de normale diensturen verricht ten einde de gewone gang der lopende zaken, die geen vertraging mogen oplopen, niet te verstoren.

KEUZE VAN EEN VERNIEUWINGSLEER

De voorafgaande studie tot de opstelling van dit program stelde de stad voor de keuze tussen de volgende drie oplossingen:

- ofwel spectaculaire werken op grote schaal aanpakken;
- ofwel zodanig handelen dat een groot deel van de huidige stadskom in zijn huidige staat zou voortbestaan met in overwegingneming van een vernieuwing op het gebied van de breedte, de aflijning en de aard van de bestaande wegen;
- ofwel een program uitwerken waarbij geleidelijke in de tijd gespreide vernieuwingswerken in aanmerking genomen werden, rekening houdend met talrijke vaste geografische, functionele, historische en andere punten en er op berekend, de bestaande bevolking te sterken door de gelegenheid te scheppen voor de handel, de gemakkelijkheden en de kulturele manifestaties in de stadskom de activiteit te doen opleven.

De eerste formule leidt naar een ramp voor de openbare geldmiddelen en tot de bevrozing van een belangrijke sector van de stad gedurende vele jaren, wat de naburige sectoren in gevaar zou brengen en Brussel tot een palissadestad zou maken. Om zich daarvan te overtuigen volstaat het eens terug te denken aan de werken aan de Noord-Zuidverbinding die talrijke wijken in de buurt geruime tijd hebben verlamd.

De tweede oplossing zou uitlopen op een gemakkelijk conservatisme met het voordeel echter dat de financiële last van de vernieuwing aanzienlijk zou verlicht worden. Zij zou echter spoedig leiden tot een buitensporige opstopping van alle stedelijke functies ingevolge de noodwendige verdichting van de stadskom. Zij zou ten slotte leiden tot de onmogelijkheid in de oude stad operaties uit te voeren naar de maat van haar behoeften.

De derde oplossing daarentegen kan, indien zij goed wordt aangepakt, zonder horten of stoten een volstrekt nieuw uitzicht geven aan sommige vervallen en te dicht behuise stadskernen met het behoud van hun eigen aard, niet alleen van de talrijke historische overblijfselen die de stadskom omvat maar tevens van de merkwaardige ensembles die het waard zijn dat zij gehandhaafd worden.

Deze laatste oplossing, de uitvoering van een program gespreid over verscheidene jaren, werd gekozen. De stad profiteert alzo ten volle van de gelegenheden die zich voordoen voor de aankoop van de

gebouwen, zodat zij de er wonende handelaars, ambachtslieden of klein-industriëlen de kans kan bieden hun huurcontract te beëindigen en voorkomt dat zij belangrijke schadevergoedingen te betalen hebben voor het verbreken van hun huurcontract en verstoring van de handel.

DE KWESTIE VAN DE COORDINATIE

Om dit program met succes uit te voeren is een algemene coördinatie tussen de werkzaamheden van de stad en van de onderscheidene bij de sanering en de vernieuwing betrokken instanties noodzakelijk.

Met dat doel besloot de gemeenteraad een raadgevende commissie op te richten, waarin benevens de afgevaardigden van de onder de auspiciën van de stad werkende plaatselijke bouwmaatschappijen ook de vertegenwoordigers van de hogere instanties, van het ministerie van Openbare Werken, van het ministerie van Verkeerswezen, van het Nationaal Instituut voor de Huisvesting, van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting, enz., zitting hebben.

Het is de taak van deze commissie de moeilijkheden, die bij het voeren van zulk een belangrijke actie rijzen, te overwinnen en speciaal de samenstelling van de dossiers zoveel mogelijk te bespoedigen, vertragingen, eigen aan de administratieve sleur, wat betreft de goedkeuring van de plannen en van koninklijke of ministeriële besluiten te voorkomen, en zodoende de toekenning van de toelagen, waarvan het welslagen van de actie in hoge mate afhankelijk is, te bespoedigen.

HET RICHTPLAN VAN DE PENTAGOON EN HET VOORAFGAAND ONDERZOEK

Opdat een vernieuwing-beleid voor een stad vruchten zou dragen moet het op stevige bases gegrond zijn en op zo precies mogelijke gegevens steunen wat betreft de te volgen richtlijnen. De evolutie van de stad Brussel heeft zich tijdens de jaren die op de tweede wereldoorlog volgden zo snel voorgedaan, dat vaak onderzonden werd dat de van kracht zijnde regeling inzake de urbanisatie niet meer beantwoordde aan de vereisten van het ogenblik en het onontbeerlijk werd het werktuig te scheppen dat de nieuwe leer, het sluitstuk van een harmonieuze expansie in de toekomst, zou smeden.

Dit werktuig, dat de meeste grote steden van Europa reeds bezitten, is het richtplan.

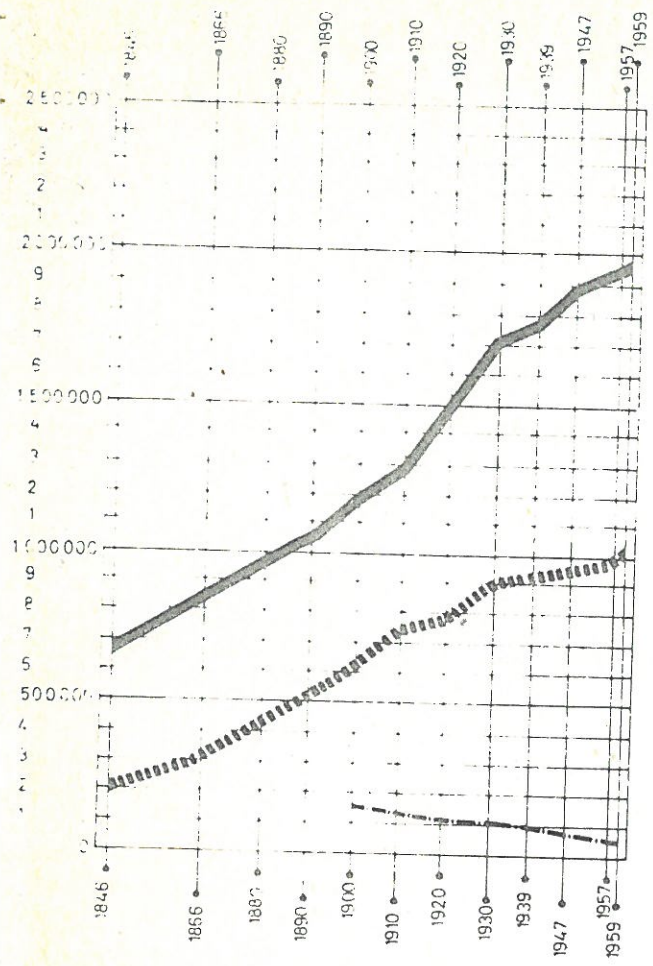

Fig. 2a. — Evolutive van de bevolking

———— provincie Brabant
 - - - - - Brusselse agglomeratie
 - · - · - pentagoon

Totaal aantal inwoners van de Brusselse agglomeratie :

- a) in 1910 : 755.000
- b) in 1920 : 798.000
- c) in 1930 : 892.000
- d) in 1947 : 955.000
- e) in 1959 : 1.003.000

Stijging der bevolking van de Brusselse agglomeratie van 1910 tot 1959 :

248.000

Aantal inwoners van de Brusselse agglomeratie, zonder de bevolking van het pentagoon :

- a) in 1910 : 604.000
- b) in 1920 : 729.000
- c) in 1930 : 719.000
- d) in 1947 : 869.000
- e) in 1959 : 937.000

Stijging der bevolking van de Brusselse agglomeratie van 1910 tot 1959, zonder de bevolking van het pentagoon :

333.000

Aantal inwoners van het pentagoon :

- a) in 1910 : 142.000
- b) in 1920 : 119.000
- c) in 1930 : 105.000
- d) in 1947 : 84.000
- e) in 1959 : 67.000

Vermindering van de bevolking van het pentagoon van 1910 tot 1959 :

75.000

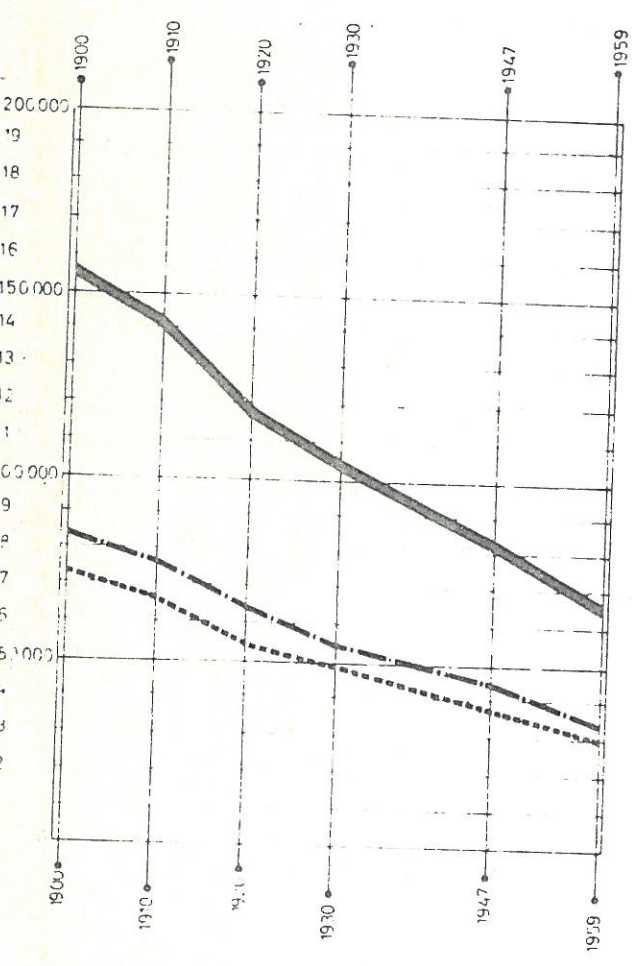

Fig. 2b. — Evolutive van de bevolking van de pentagoon

———— totale bevolking van de pentagoon
 - · - · - mannelijke bevolking
 - - - - - vrouwelijke bevolking

De uitwerking van dit plan was alleszins een buitengewoon uitgebreide onderneming, die de dienst voor openbare werken van de stad Brussel onmogelijk alleen kon wagen, op gevaar af de lopende zaken te verwaarlozen, waarvan het volume eveneens gestadig groeit in een stad, die in volle ontwikkeling is. Hier heeft de stad waarlijk een revolutionaire formule gehuldigd op het gebied van de samenwerking tussen de overheid en de partikuliere sector.

De gemeenteraad besloot inderdaad de uitwerking van dit plan op te dragen aan de V.Z.W. „Tekhne”, een bureau voor samenwerking en bijstand, gespecialiseerd in urbanisatiekwesities, die een soort van natuurlijk aanhangsel werd van de dienst van openbare werken voor een bepaalde periode en zonder de partikuliere sector concurrentie aan te doen. Het richtplan van de Brusselse pentagoon, dat in december 1962 voltooid was, vormt een geheel van dokumenten en grafieken, verslagen over onderzoeken en kaarten, die de mogelijkheid scheppen de behoeften van de stad in alle mogelijke aspecten te bepalen, zoals bv. de problemen behuizingsdichtheid, de volksgezondheid, de sociale en gemeenschappelijke uitrusting, de handel, het ambachtswezen, de industrie, de geschiedenis en de oudheidkunde.

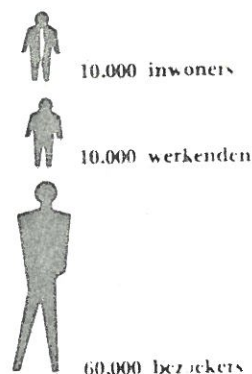
Alvorens de hoofdgedachte te overschouwen, die de criteria bepaald hebben welke bij de uitwerking van de toekomstige bijzondere ordeningsplannen dienden geëerbiedigd te worden, achten wij het nuttig terloops de survey te overwegen die werd verricht voor het gehele grondgebied van de pentagoon op grond van de resultaten der onderzoekingen, die ingesteld werden vooraleer het eigenlijk richtplan werd uitgewerkt.

Een onderzoek leverde nl. belangrijke gegevens wat betreft de leeftijd van de bevolking van de pentagoon: zo kwam bv. aan het licht dat 20% van de inwoners minder dan 21 jaar, 24% van 21 tot 40 jaar, 36% van 41 tot 65 jaar en 20% meer dan 65 jaar oud is. Hetzelfde onderzoek schiep de gelegenheid de evolutie van de bevolking te bepalen en een afgaande curve van deze te tekenen, waaruit blijkt dat zij in een halve eeuw tijd met meer dan de helft verminderd is (fig. 2).

Deze toestand in de pentagoon is wel speciaal want, indien men de evolutie van de bevolking in de Brusselse agglomeratie en in de provincie Brabant sedert een eeuw nagaat, bekomt men intengendeel een opgaande curve waarop men tot de bevinding komt dat de bevolking van de Brusselse agglomeratie van 200.000 inwoners in 1846 tot meer dan 1.000.000 op heden is gestegen, terwijl het bevolkings-

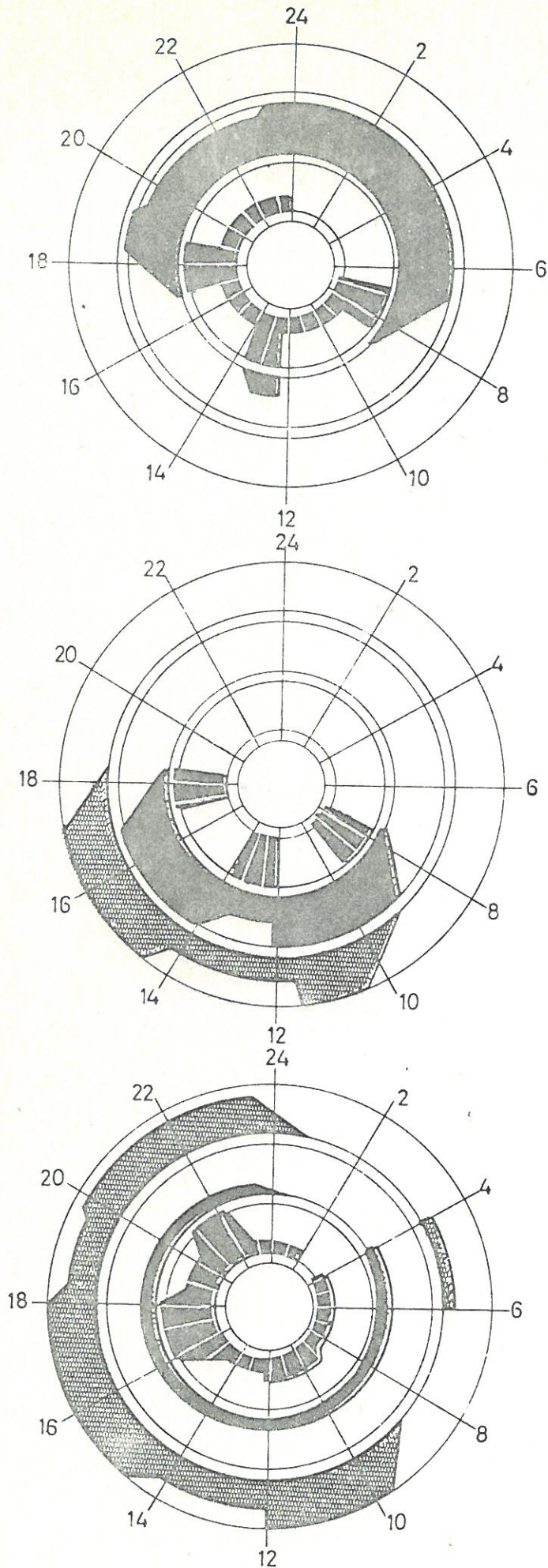

Fig. 3. — Menselijke bezetting

cijfer van de provincie van 700.000 inwoners in 1846 tot 2.000.000 in 1963 is opgelopen.

Ook de bezigheden van de mens waren het voorwerp van een onderzoek, waaruit bleek dat het dagelijks aantal werkenden 147.590 en het aantal bezoekers — dit zijn personen die voor hun zaken, hun aankopen en hun ontspanning in de stad verkeren — 600.000 bedraagt (fig. 3).

De werkenden zijn als volgt ingedeeld: bedienden: 60% - arbeiders: 37% - nietsdoeners: 3% (1).

De dagelijkse bewegingscyclus van deze onderscheidene categorieën van personen werd eveneens onderzocht om uit te maken op welk ogenblik zij op de wegen komen, verkeren en parkeren (fig. 4).

Een ander onderzoek betreffende de bevolkingsdichtheid en de behuizingsdichtheid heeft uitgewezen dat, voor de 457 ha oppervlakte van de pentagoon, de gemiddelde bevolkingsdichtheid per ha 145 inwoners was en dat de totale oppervlakte van de vloeren 800 ha was voor een grondoppervlak van 216 ha bebouwde grond.

Ter vergelijking: de gemiddelde bevolkingsdichtheid per ha was: 309 in 1918, 260 in 1920, 228 in 1930 en 183 in 1947 (fig. 5).

(1) Tijdelijk zonder werk maar zonder werklozensteun te trekken.

Fig. 4. — Dagelijkse bewegingscyclus

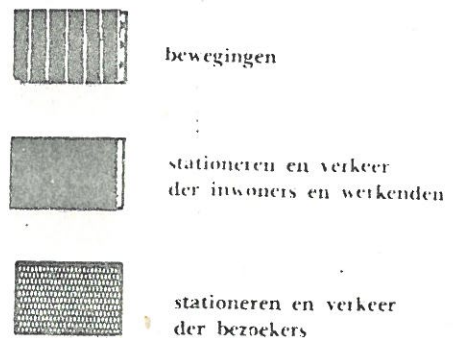

Fig. 5. — Spreiding van de grondbezetting in de pentagoon (in ha)

- 0: nummer van de kadastrale sectie
- a: bruto-oppervlakte met wegen, groenzones, openbare gebouwen, enz.
- b: idem, zonder wegen en parkeerplaatsen
- c: oppervlakte der wegen en parkeerplaatsen (verschil tussen a en b)
- d: oppervlakte der parkeerplaatsen
- e: oppervlakte der groenzones
- f: oppervlakte der openbare gebouwen
- g: oppervlakte der schoolgebouwen
- h: netto-oppervlakte der bebouwde kernen (verschil tussen b en totaal van e, f en g)
- i: oppervlakten der binnenplaatsen en tuinen
- j: bebouwde oppervlakte

	o	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
1	27,20	19,07	8,13	0,49	—	2,08	0,88	16,11	3,81	12,30	
2	39,80	30,08	9,72	—	0,51	3,08	0,92	25,57	1,79	23,78	
3	48,44	32,16	16,28	—	0,34	4,54	1,30	25,98	4,18	21,50	
4	74,51	52,41	22,10	1,86	19,90	15,29	—	17,22	3,89	13,33	
8	63,18	42,15	21,33	1,19	2,48	14,12	1,86	23,69	11,19	12,56	
9	61,36	44,87	19,49	—	1,57	5,16	4,46	33,68	9,02	24,66	
10	77,95	54,00	23,95	0,27	1,98	1,91	4,36	45,74	7,58	38,16	
11											
12	61,61	36,97	24,64	1,54	0,63	2,44	0,49	33,40	4,34	29,06	
	157,35	311,71	145,64	5,35	27,41	48,62	14,27	221,39	16,10	175,29	

De survey vermeldt ook de huidige indeling van de handelszaken in de pentagoon en de activiteit van de inwoners. Deze handelszaken zijn ten getale van 6.378, waarvan 5.992 kleinhandels- en 386 groothandelszaken.

Deze telling heeft bovendien aan het licht gebracht dat de bevolking van sommige handelsstraten in de pentagoon grotelijks heeft afgenomen, bv. aan de Anspachlaan waar in 1900 1.365 inwoners gehuisvest waren, terwijl dit aantal in 1947 tot 287 zegge met 1.078 eenheden geslonken was.

Voorts wordt ook opgemerkt dat van de 64.500 personen die voor het ogenblik de pentagoon bewonen, 33.000 er werken en wel als: bedienden 70%, arbeiders 28%, nietsdoeners 2%.

Wat de natuurlijke staat van de gebouwen betreft werd in 1954 een stelselmatig onderzoek, gebouw per gebouw, verricht. In het raam van het richtplan werd nu een nieuw onderzoek gedaan maar deze keer met inachtneming van de omtrek.

Ten slotte verschaft de survey ook gegevens over de gemeenschappelijke gebouwen waarvoor twee kaarten zijn opgemaakt onderscheidenlijk de openbare gebouwen van gemeentelijk belang en de gebouwen van extragemeentelijk belang vermeldend. Een derde kaart duidt de bebouwde grondoppervlakte aan die voor de pentagoon 48.62 ha beslaat (fig. 6).

Dit vormt trouwens voor de Brusselse financiën een probleem daar deze gebouwen niet vatbaar zijn voor de grondbelasting en dus ook niet voor de opentimes die het gemeentebestuur ten goede komen.

Het eigenlijk richtplan, dat opgemaakt werd aan de hand van de gegevens van de survey, omvat een reeks kaarten die een idee geven van de toekomstige verbetering van de stad voor elk bepaald probleem.

Fig. 6 — Grondbezetting van de gemeenschapsgebouwen

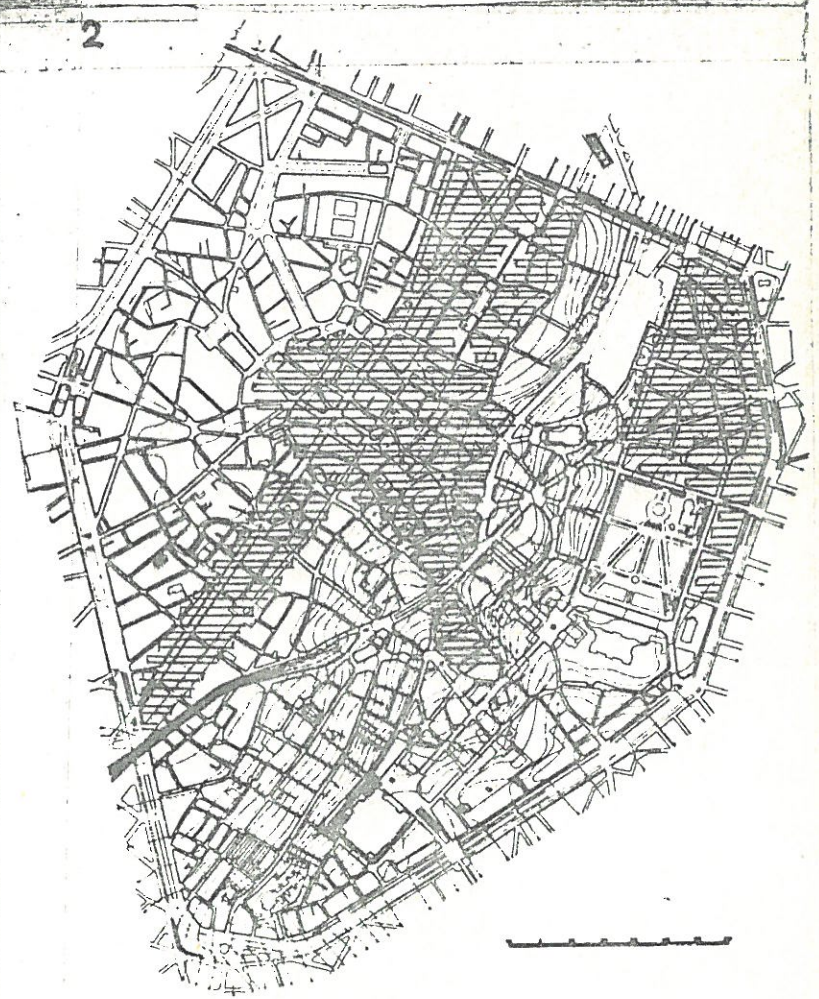
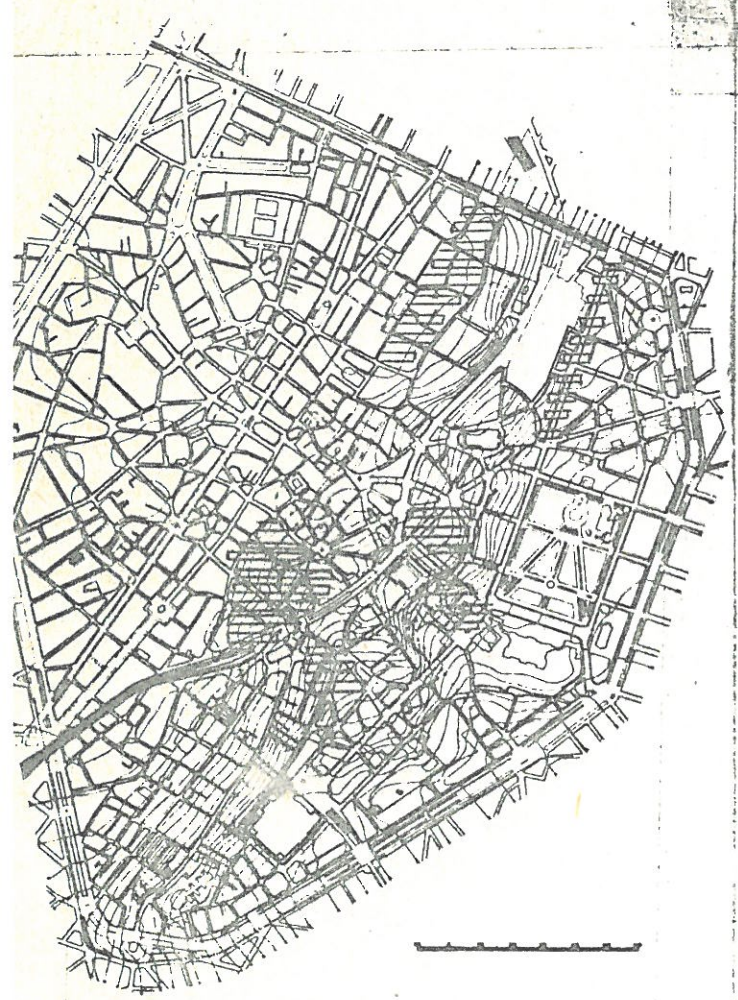
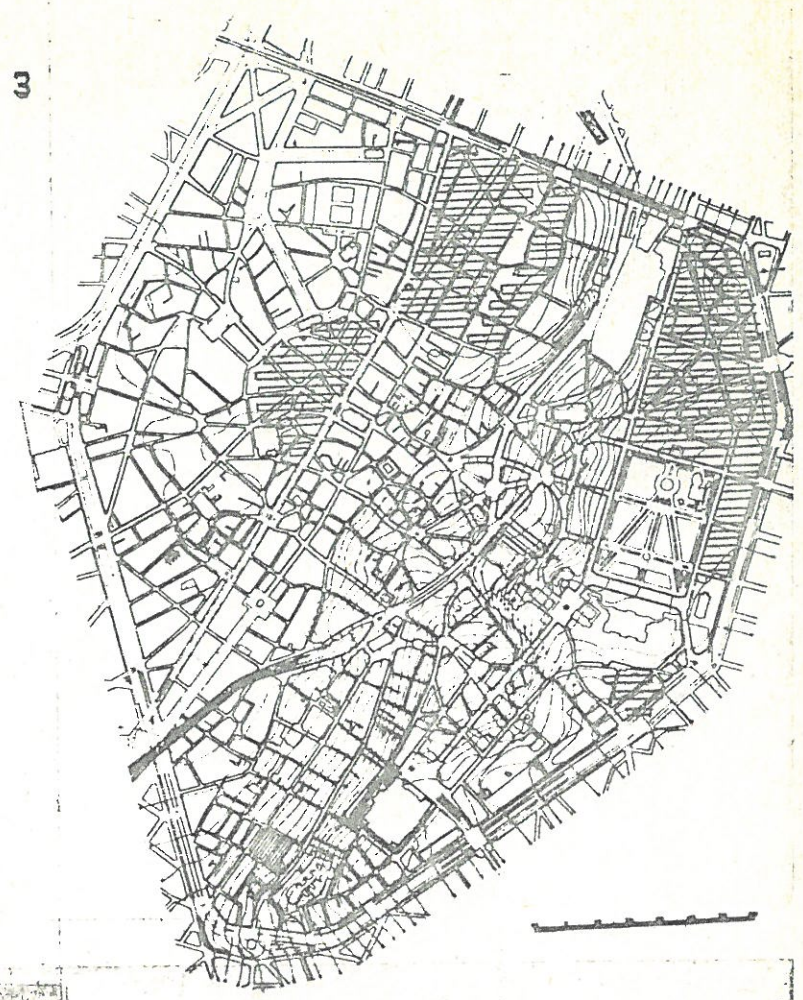
DE STREKKINGEN VAN HET RICHTPLAN

De bevolking

Het doel is ongeveer 35.000 nieuwe inwoners naar de pentagoon te lokken ten einde het aantal inwoners tot 100.000 op te voeren.

De zoning

Het grondgebied van de pentagoon is ingedeeld in vijftien buurten, waarvan elke eenheid begrensd is door de toegangswegen (V2) die haar bedienen. Ieder van deze buurteneheden kreeg haar hoofdbestemming op het niveau van de grond, op de tussenniveau's en op het bovenniveau; dit vormt de zoningkaart (fig. 7).

De verhouding vloer-grond

Ook de verhouding vloer-grond (1) werd eveneens vastgesteld: deze gaat van minder dan 2.5 tot meer dan 4 (fig. 8b).

(1) De verhouding vloer-grond is de verhouding tussen de oppervlakte van alle verdiepingen van een gebouw tot die van het grondvlak. Deze verhouding wordt bekomen door de deling van de som der oppervlakten van alle verdiepingen door de oppervlakte van het grondvlak.

Fig. 8a. — Spreiding der inwoners

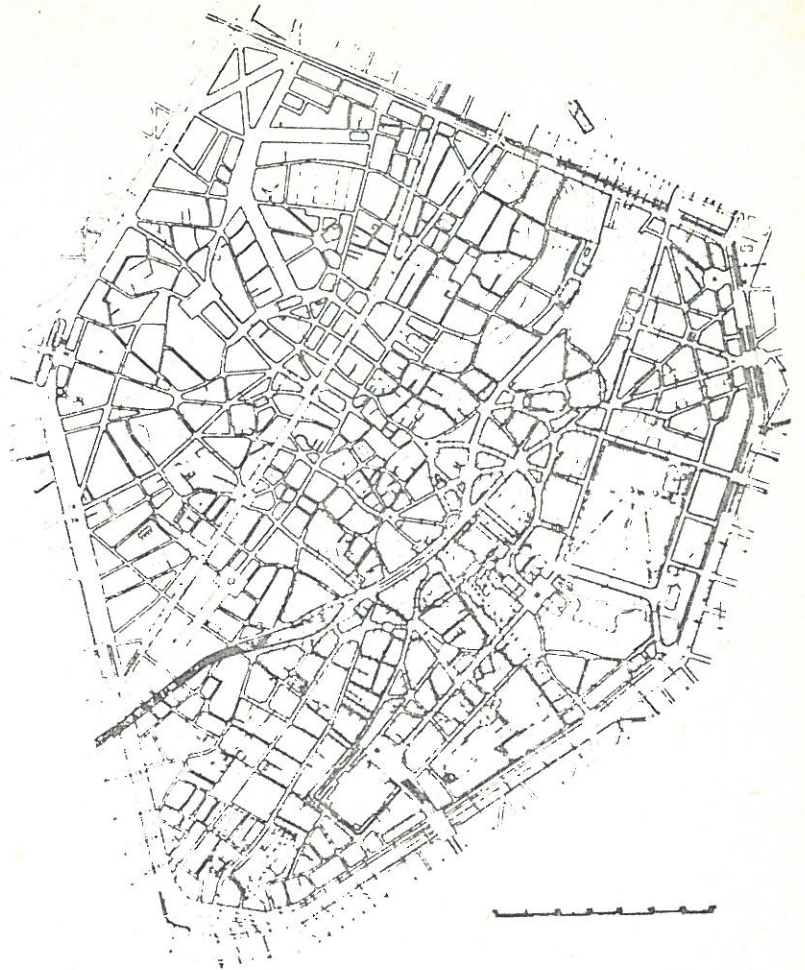
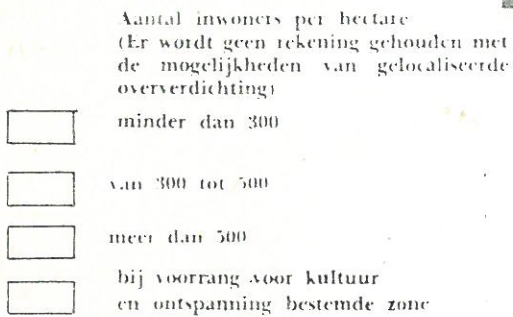

Fig. 8b. — Verhouding vloer-grond

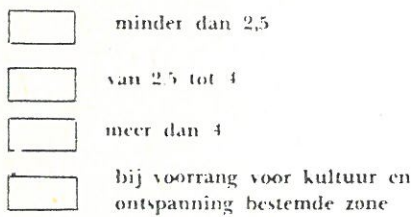

Fig. 7. — De zoning (bladrijde hierneven)

- 1: zoning op grondpeil
- 2: zoning op intermediair niveau
- 3: zoning op de hogere niveaus

Zones bij voorrang bestemd voor

De groenruimten

Ook de kwestie van de groenstroken werd bestudeerd en op het richtplan wordt een vermeerdering van de huidige 27,41 ha tot 64,65 ha voorzien, hoofdzakelijk gelegen in het zuidelijk en het zuidwestelijk deel van de pentagoon, die bij voorkeur zouden voorbehouden worden voor de woonwijken.

Het is echter te begrijpen dat het financieel gezien ondenkbaar is, in het hartje van 'de pentagoon, dat wij „City” noemen, grond voor te behouden alleen om er bomen op te planten. Bij het opmaken van het vernieuwingsplan werd er nochtans aan gedacht grond vrij te maken, maar dan om voetgangerswegen te voorzien buiten de wegen voor het drukke verkeer en tevens kleine „patios”, waar de bezoeker wat rust kan vinden (fig. 10).

Ten slotte werd ook aandacht besteed aan het onderwijs waarvoor een indeling per buurteenheid bedacht werd, rekening houdend met de voorziene bevolkingsaanwas.

Fig. 10. — Groenplan

- bestaande groenruimte
- zone geschikt voor het aanleggen van groenruimten
- in groenruimten in te richten zone
- grens der buurteenheden
- 2 Ha** behoeften aan groenruimten per buurteenheid in functie van het aantal beoogde inwoners

Panorama's

Aangezien de stad op een heuvelflank is gelegen dient er voor gezorgd te worden dat de vergezichten gevrijwaard blijven en in het richtplan, waarop de resultaten van reeds uitgevoerde prospecties zijn vastgelegd, wordt de invloed er van op het bouwvolume merkbaar. Alzo worden sommige merkwaaardige landschappen bewaard maar andere moeten weder worden samengesteld (fig. 11).

Het verkeer en de parkings

Het belangrijkste probleem, zowel voor de inwoners als voor de handelaars, de werkenden en de bezoekers is dat van het verkeer en van de parkeerruimten.

Dit bijzonder aspect van de zaak is in het richtplan vastgelegd op een speciale tekening, waarop de belangrijke kruispunten op de lanen van de kleine ring, zomede de in het centrum te organiseren wisselkruispunten, zoals op het de Brou-

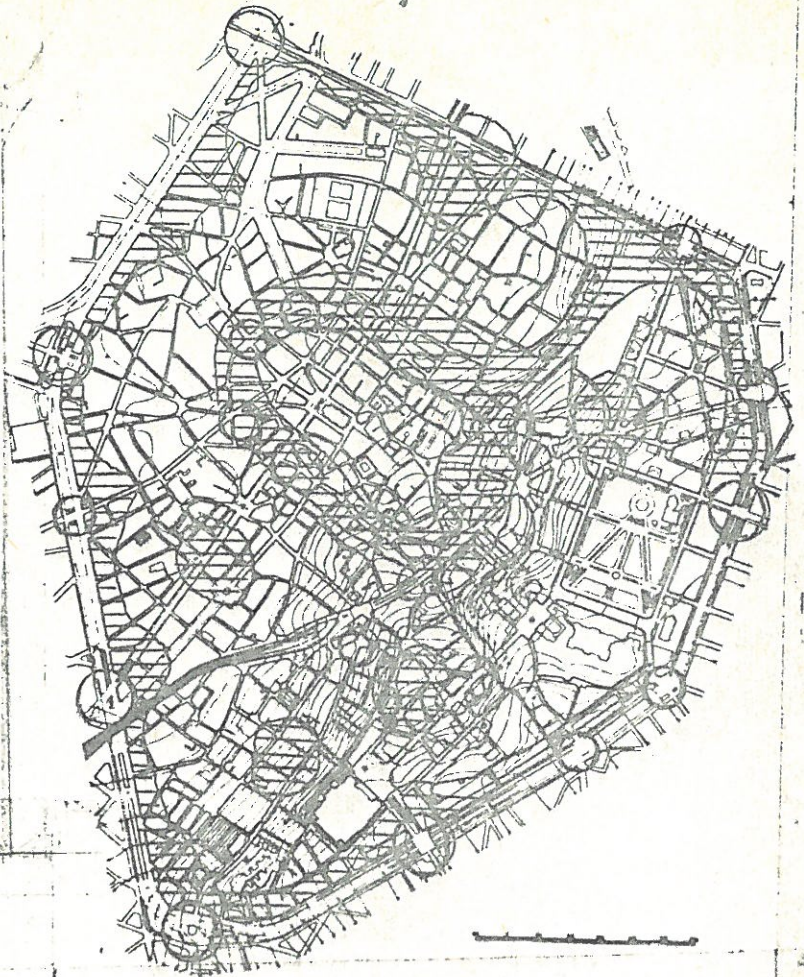

Fig. 12. — Verkeer

ckèreplein—Muntplein, de Plattesteestraat—Zuidstraat, het Gerechtsplein en het Sint-Michielsvoorplein—Pachécolaan, zijn aangeduid.

Bij de uitvoering van deze tekening is bovendien rekening gehouden met een voorkiezer-systeem voor het verkeer, waarvan de voornaamste zich bevindt in de Regenschapstraat, ter hoogte van de Bodenbroekstraat, waar een tunnel voorzien wordt ten einde het „linkszwenken” der auto's die van het Justitiepaleis komende naar de stadskom willen rijden, te voorkomen (fig. 12).

Aangezien elke buurt begrensd is door de er omheen lopende wegen (V2) waarop het verkeer gebeurt in de richting van de wijzers van een uurwerk, zal dit verkeer kunnen verlopen zonder dat naar links dient gezwenkt te worden door een daarop berekende organisatie van de kruispunten en door het aanbrengen van wisselkruispunten en -voorkiezers.

Ten slotte worden op het richtplan de zones aangeduid waar parkeerruimte dient aangelegd te worden; in veel gevallen zal een optimum rendement kunnen bekomen worden door een bezetting bij dag als bij nacht.

